

České Švýcarsko – modelové území ochrany přírody a slušné místo pro život

(modelové území pro řešení otázek ochrany přírody v regionálním rámci)

Východiska

České Švýcarsko je v současné době jedním z mála nekonfliktních národních parků, kde neexistují významnější rozpory mezi státní ochranou přírody a zájmy obcí. To bohužel neznamená, že by se tato situace nemohla změnit.

V souvislosti s 10-letým výročím vyhlášení národního parku se obce stále hlasitěji ptají po naplnění slibů (snadnějšího přístupu k dotacím, zvýšené zaměstnanosti apod.) učiněných ze strany nejrůznějších zástupců rezortu MŽP při přesvědčování obcí před založením parku.

Na druhé straně v regionu Českého Švýcarska jsou v současnosti dobré vztahy a aktivní spolupráce mezi Správou národního parku a téměř všemi zájmovými skupinami, počínaje obcemi a konče občanskými sdruženími a zájmovými spolky. Totéž platí i o velmi úzké spolupráci se Správou národního parku i jinými organizacemi v Saském Švýcarsku na německé straně území.

Správa Národního parku je jediná instituce, která aktivně vtahuje obce do dění v národním parku, a to pomocí Rady národního parku, v rámci které jsou diskutovány a projednávány všechny klíčové a strategické dokumenty. **Žádná jiná instituce toto nedělá!**

Národní park České Švýcarsko by se mohl stát významným katalyzátorem a organizátorem dění v regionu, jedním z nejvýznamnějších partnerů pro organizace a instituce a v některých ohledech také vůdčí organizací a přirozeným tmelem regionu Českého Švýcarska.

Rozpor mezi velkým potenciálem Českého Švýcarska a očekáváním ze strany regionu na straně jedné a reálnou dnešní situací představuje pro Národní park České Švýcarsko (resp. pro státní ochranu přírody) jak hrozbu, tak i příležitost.

Aby mohl být tento nemalý potenciál naplněn, je potřeba vyřešit několik okruhů problémů. Z tohoto důvodu navrhuje komplexní balíček opatření ze strany rezortu MŽP, který současnou situaci chápe jako příležitost pro vyvážený rozvoj jak regionu obcí Národního parku České Švýcarsko, tak i ochrany přírody v tomto území.

V neposlední řadě je třeba říci, že předložený balíček představuje i pokus o modelové řešení národního parku z pohledu rezortu MŽP (vzhledem ke skutečnosti, že každý národní park v ČR má odlišný právní, organizační či institucionální rámec) a také vzhledem k dalším možným vyhlášením nových národních parků.

Komplexní balíček opatření “České Švýcarsko – modelový národní park a slušné místo pro život”

- A - Podpora dotační politiky rezortu MŽP odpovídající potřebám rozvoje obcí
- B - Transformace Obecně prospěšné společnosti České Švýcarsko
- C - Spojení Správ Chráněné krajinné oblasti Labské pískovce a Národního parku České Švýcarsko
- D - Úprava (rozšíření) hranic národního parku
- E - Transformace Správy NPCČŠ z rozpočtové organizace na příspěvkovou organizaci a řešení ekonomiky Správy NP
- F - Úprava některých zákonných opatření

A - Podpora dotační politiky rezortu MŽP odpovídající potřebám rozvoje obcí

Obce regionu národního parku očekávají, že vzhledem k přítomnosti národního parku se bude MŽP aktivně podílet na řešení či přímo podporovat řešení vedoucí ke snížení vlivů negativních antropogenních činností, a to zejména v oblastech čistoty vod, čistoty ovzduší a odpadového hospodářství. Zároveň očekávají podporu v oblasti turistické a dopravní infrastruktury a služeb s tím souvisejících, a to prostřednictvím těchto opatření:

- zachováním a průběžnými úpravami národního programu SFŽP pro obce v regionech národních parků
- odstraněním bariér pro čerpání finančních prostředků z Operačního programu životní prostředí – příliš vysoká směrná čísla pro povolení změn plánů rozvoje a kanalizací u projektů z oblasti čištění odpadních vod v malých obcích s významným podílem chalupářů a zařízení cestovního ruchu
- podporou myšlenky krajinných integrovaných plánů rozvoje (KIPR) jako finančního nástroje pro vyvážený rozvoj regionů národních parků, případně dalších velkoplošných chráněných území
- podporou vytvoření krajinného integrovaného plánu rozvoje (KIPR) pro oblast Českého Švýcarska, resp. Labských pískovců
- podporou přípravy KIPR v regionu Českého Švýcarska (resp. Labských Pískovců) prostřednictvím vyhledávacích studií financovaných z technické pomoci OPŽP
- včasným zpracováním vhodných finančních nástrojů pro rozvoj regionů národních parků, případně dalších velkoplošných chráněných území do připravovaných programových dokumentů pro čerpání prostředků fondů EU v období po roce 2013
- fungováním pracovní skupiny pro dotace a KIPR v rámci Rady parku NPČŠ
- činností pracovní skupiny pro dotační politiku v obcích národních parků v rámci MŽP za účasti zástupců regionu NPČŠ, včetně zástupce obcí
- zařazením zástupce obcí regionu národního parku České Švýcarsko do pracovní skupiny pro KIPR v rámci MŽP

B – Transformace Obecně prospěšné společnosti České Švýcarsko

Správa Národního parku České Švýcarsko je jedním ze tří zakladatelů této organizace. Z OPS České Švýcarsko by se měla stát instituce, která aktivně přispívá ke konsensu mezi státní ochranou přírody a rozvojem obcí. Organizace, která jednak propaguje region Českého Švýcarska na národní a mezinárodní úrovni, ale také tvoří významnou konzultační a servisní organizaci uvnitř regionu. Tato činnost musí být proporcionálně rozložena. Nelze upřednostňovat jednu na úkor druhé, zejména musí být posílena její servisní funkce. Správní rada OPS se bude transformovat tak, aby skutečně odrážela poměry v regionu, aby byla akceschopná a mohla rychle a pružně reagovat na aktuální situaci. Počítá se s tím, že zástupce obcí regionu národního parku se stane novým členem správní rady OPS České Švýcarsko.

C- Spojení Správ Chráněné krajinné oblasti Labské pískovce a Národního parku České Švýcarsko

Spojení správ CHKO LP a NPČŠ navrhujeme v rovině právní, personální a majetkové (konzultováno s vedením AOPK). Důvody pro navrhované spojení jsou zejména:

- Obce regionu národního parku si oprávněně stěžují na skutečnost, že musí jednat se dvěma autonomními správními orgány státní ochrany přírody – žádná obec totiž neleží celým svým katastrem v národním parku. NP ČŠ je na rozdíl např. od NPŠ nebo KRNP územím bez jakýchkoli „okrajových“ území, v některých případech je dokonce hranice I. zóny i hranicí NP, proto je pro NP důležité mít přímý vliv na aktivity ležící v přilehlém území k NP.
- Z logiky věci by Správa NP měla mít možnost **přímo regulovat aktivity v předpolí NP** (podobně jako např. v národních parcích s ochranným pásmem)
 - **sjednocení s modelem v NP/CHKO Šumava**

- **sjednocení výkonu státní správy:** při současné modelu oddělených správ se vyskytly případy, kdy obě správy vydaly k témuž záměru na pomezí NP/CHKO zcela opačná stanoviska, což bylo místními samosprávami negativně vnímáno
- obce v okolí NP podporují tento záměr (a vyjádřili toto přání na jednání s ministrem L. Mikem v Krásné Lípě v r. 2009), neboť sloučení správ by znamenalo **zjednodušení komunikace občanů s úřady** a rovněž **zlepšení dostupnosti obou správ z hlediska spádovosti obcí:** po sloučení by byla vytvořena dvě pracoviště – Krásná Lípa a Děčín, přičemž obě by mohla vyřizovat jak agendu NP, tak CHKO – tím selepší dostupnost pro obce v západní části NP, kteří budou se moci obracet na spádově jim dostupný Děčín (namísto vzdálenější Krásné Lípy) a zároveň i pro občany severní části CHKO ve Šluknovském výběžku, pro které je Děčín dosti vzdálený a naopak Krásná Lípa leží přímo ve výběžku
- praxe od r. 2000 ukázala, že region od S NP očekává mnohé aktivity, které ale ve skutečnosti se netýkají území NP, ale přilehlých obcí na území CHKO. **Veřejnost vnímá region jako celek** a v tomto směru očekává i zajištění turistické infrastruktury, informovanosti a péče o návštěvníky
- **snazší regulace aktivit v celém regionu NP/CHKO:** bude mnohem jednodušší vytěšňovat některé aktivity mimo území NP (je mnohem lepší říci: „Na území NP tento záměr nepovolíme ale zde na území CHKO je to možné“ než „Na území NP tento záměr nepovolíme, zkuste se obrátit na S CHKO...“). Bude mnohem snazší dosáhnout efektu, kdy žadatelé budou mít pocit, že jim je aktivita v Českém Švýcarsku povolena, aniž by se tak muselo dít přímo na území NP.
- **sjednocení modelu mezi Správou Národního parku České Švýcarsko a Správou Národního parku Saské Švýcarsko** (Nationalpark Sächsische Schweiz) na německé straně, který - obdobně jako v Národním parku Šumava – vykonává funkci orgánu ochrany přírody nejen na území národního parku, ale i přilehlé chráněné krajinné oblasti Saské Švýcarsko (Landschaftsschutzgebiet Sächsische Schweiz). Současná asymetrie, kdy Správa Národního parku Saské Švýcarsko má na české straně dva partnery (Správu Národního parku České Švýcarsko a Agenturu ochrany přírody a krajiny, CHKO Labské pískovce), není z hlediska bilaterální spolupráce optimální (ukazuje se např. nyní při certifikaci přeshraniční spolupráce Federací Europarc)
- **zjednodušení agendy spojené s územími soustavy Natura 2000:** Ptačí oblast Labské pískovce zahrnuje NP ČŠ i CHKO LP. EVL České Švýcarsko naopak výrazně přesahuje na území CHKO LP
- zjednodušení plnění funkcí v oblasti monitoringu, průzkumu a výzkumu (projekty externích subjektů), kde **NP i CHKO představuje a je vnímán pro účely odborných projektů vždy jako jeden logický celek** (podobně jako na německé straně)
- **možnost optimalizace personálního obsazení obou správ:** využití pracovníků dnešní S NP i na území CHKO (např. potřeba strážců v Tiských stěnách a jiných částech CHKO, skalní čety mimo území NP) a možnost posílení některých dnes personálně suboptimálně zajištěných činností (strážní služba) na úkor jiných činností, které by po sloučení obou správ byly duplicitní
- **podmínka pro možnost zapojení se do programu KIPR,** kdy by celé území bylo zastoupeno pouze jednou Správou

D - Úprava (rozšíření) hranic národního parku

Jedná se o nápravu nelogičnosti vzniklých politickým kompromisem v období vyhlašování národního parku. Navržené úpravy zahrnují vesměs lesní plochy a žádné zastavěné území všechny návrhy úprav byly po předchozí prezentaci předběžně odsouhlaseny:

- Ústeckým krajem

- zastupitelstvy dotčených obcí (předpokládáme, že nová zastupitelstva potvrdí souhlas při oficiálním projednávání rozšíření NP dle zákonné procedury) znovuschválení po komunálních volbách)

- dotčenými zájmovými sdružení (myslivecká sdružení, spolky dobrovolných hasičů, KČT)
Lesy ČR se záměrem zatím vyslovily částečný souhlas, sporná území je třeba řešit jednáním na úrovni obou ministerstev

Cílem úpravy hranic NP je:

- zajištění větší kompaktnosti území NP ČŠ a odstranění nelogického vedení některých úseků hranice NP
- **zahrnutí hodnotných území** ležících dnes mimo NP (např. PR Pavlinino údolí)
- zahrnutí některých pískovcových území, tvořících s NP jeden **logických celek**, dnes však ležících mimo NP, např. území Přední Doubice
- zahrnutí některých území, ležících v **EVL České Švýcarsko**, avšak mimo NP ČŠ
- **propojení území** mezi NP ČŠ a nově vyhlášenou **NPR Kaňon Labe**
- **návaznost na území NP Saské Švýcarsko** (severní část)
- **jednotný monitoring a management** skalních objektů v oblasti Hřenska

E - Transformace Správy NPCŠ z rozpočtové organizace na příspěvkovou organizaci a řešení ekonomiky Správy NP

Důvody navrhované transformace správy NP ČŠ na příspěvkovou organizaci jsou následující:

- Nároky na resortní rozpočet by se snížily.
- Současná forma rozpočtové organizace se ukázala jako velmi neflexibilní.
- Při každoročně těžko předvídatelném objemu nahodilých těžeb (šíření kůrovce) se realizuje stále větší podíl neplánovaných činností, jejichž náklady a zároveň předepsané odvody do státního rozpočtu lze těžko dopředu odhadovat.
- Transformace by Správě NPCŠ umožnila aktivněji se zapojit do rozvoje regionu, např. možnostmi finančně se podílet na některých rozvojových aktivitách.
- Mohlo by se tím přispět k jednoduššímu přímému zaměstnávání místních obyvatel např. při pěstebních pracích v lese.
- Současný model organizační složky státu (rozpočtová organizace) nedovoluje čerpat peněžní prostředky (dotace), které by ji mohly poskytnout územně samosprávné celky, kraje, státní nebo národní fondy. Striktně je stanoveno, od koho může dotaci nebo návratnou finanční výpomoc přijmout, a to pouze od ústředních orgánů státní správy, úřadu práce, Akademie věd ČR, Grantové agentury ČR nebo OSS.
- Současný model organizační složky státu neumožňuje tvorbu rezervního fondu pro jiný účel než pro účel příjmu darů, tvorbu fondu reprodukce majetku, tím je zcela závislá na státním rozpočtu. Zejména rezervní fond by byl velmi dobře využitelný pro náhlé neplánovatelné události (povodně, skalní řízení apod.).
- Současná ekonomická forma je administrativní překážkou či komplikací při participování na různých projektech (potřeba spolufinancování apod.), při vydávání publikací, při organizování akcí (konferencí apod.), které generují určité příjmy apod.

Kromě navrhované změny ekonomického modelu Správy NP ČŠ je třeba řešit i ekonomiku Správy NP ČŠ. Způsob jejího financování je zastávající širší úkolů dlouhodobě neudržitelný, o čemž svědčí skutečnost, že ministerstvem ŽP pořízený a schválený Plán péče o NP ČŠ počítá na zabezpečení úkolů vyplývajících z plánu péče s de facto dvojnásobnou roční částkou, než která je v současné době (r. 2010) k dispozici. Tato situace mj. znamená, že úkoly plánu péče nebude možné stanovit v předepsaném rozsahu.

F – Úprava některých právních předpisů

Na základě 10leté zkušenosti s fungováním Správy NP ČŠ se navrhuje tyto změny právních předpisů:

- Změnit zákon č. 161/1999 Sb. tak, aby se SNP ČŠ se stala orgánem ochrany přírody i na území CHKO LP (viz bod výše sloučení správ NP ČŠ a CHKO LP)

- Přesun některých ustanovení ze současného návštěvního řádu NP ČŠ do zákona č. 161/1999 Sb., resp. 114/1992 Sb. (řešení problematiky vstupu do I. zóny; přelety nad NP aj.)
- potřeba vydat nový návštěvní řád jako OOP
- vyřešit problematiku zřizovací listiny, resp. právních úprav ve zřizovacím předpise (zákon č. 161/1999 Sb.) tak, aby bylo možno realizovat některé další činnosti (např. prodej publikací Správou NP ČŠ); toto souvisí mj. i s rozhodnutím o ekonomickém modelu S NP ČŠ (rozpočtová či příspěvková organizace)
- v případě rozšíření NP ČŠ novelizovat v zákoně č. 161/1999 Sb. popis hranice (vymezení NP), dále novelizovat vyhlášku MŽP o zonaci NP ČŠ a plán péče o NP ČŠ

Iniciovat změnu daňových předpisů tak, aby pro majitele rekreačních objektů. Neplatila dvojnásobná daň z nemovitosti na území NP. Tato skutečnost se ukázalo překážkou mj. při předjednávání rozšíření NP ČŠ.

Shrnutí

Předkládaný balíček lze realizovat v krocích a měl by samozřejmě být projednán s obcemi i dalšími zájmovými sdruženími skupinami v regionu národního parku České Švýcarsko. V případě pozitivní odezvy ze strany MŽP předpokládáme jeho projednání na Radě NP ČŠ. Jedním z nástrojů, jak formulovat a garantovat aktivní spolupráci těchto institucí, by mohla být dobrovolná dohoda o spolupráci mezi MŽP a těmito institucemi o spolupráci při rozvoji regionu Národního parku České Švýcarsko nazvaná stejně jako balíček “České Švýcarsko – modelový národní park a slušné místo pro život”. Tím by se mohlo podstatně přispět k řešení všech okruhů problémů, které lze shrnout do následujících tří oblastí:

- vysoce profesionální odborná péče o území
- péče o návštěvníky
- spolupráce a partnerství s místními komunitami

Pozitiva:

- téměř žádné soukromé majetky
- celková nekonfliktnost a široká podpora
- žádné zastavěné území (obec) není v NP (jen osada Mezná)
- velká pozitivní reklama celého resortu

Limity:

- volby do obecních zastupitelstev (podzim 2010)
- jednání s LČR s.p.
- platnost nájemních smluv honiteb, resp. tvorba nových honiteb 2013
- pokračující převody pozemků ze státu na jiné subjekty